

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного/наукового спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему:
«Управління фінансовою стійкістю банку»

Виконавець:

Студентка 63 К гр. факультету ФФБС

Черниш Катерина Сергіївна _____

Науковий керівник:

Д.е.н., доцент

Жердецька Лілія Вікторівна _____

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Актуальність теми дослідження обумовлюється нагальною проблемою пошуку об'єктивних рішень щодо керування діяльністю банку, як одиницею на фінансовому ринку, так і забезпечення його фінансової стабільності для запобігання падіння фінансового ринку в цілому. У сучасних умовах проблема фінансової стійкості банків посідає провідне місце у теорії та практиці реалізації стратегії вітчизняної грошово-кредитної політики, оскільки визначення показників, що визначають стійкість банку до зовнішніх та внутрішніх змін дають змогу оцінити соціально-економічні наслідки при недотриманні або перевиконанні банком того чи іншого нормативу.

Особливої уваги заслуговують питання, що пов'язані з дослідженням показника адекватності регулятивного капіталу на банківській сектор України, а також визначення конкретних напрямів та пропозицій щодо ефективного грошово-кредитного регулювання для досягнення дієвого рівня показника CAR в умовах негативного впливу макрочинників.

Метою магістерської роботи є систематизація теоретичних та методичних положень і узагальнення практичних рекомендацій щодо надання оцінки фінансовій стійкості банківської системи України, напрямів їх вдосконалення та перспектив розвитку.

Відповідно до поставленої мети в результаті дослідження потрібно було вирішити такі **завдання**:

- визначити зміст поняття «фінансова стійкість» банківської системи;
- дослідити сутність та класифікацію банківських ризиків;
- розглянути особливості кредитного ризику у банківській сфері та загальні способи оцінки кредитного ризику комерційними банками;

Об'єктом дослідження є процеси оцінки та управління фінансовою стійкістю в банківській справі.

Предметом дослідження є підходи та інструменти оцінки фінансової стійкості банківської системи України.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові розробки таких провідних зарубіжних та вітчизняних дослідників, як Ш. Дж. Мейзел та Р. Якобсон, А. Солек та М. Біалас, Жан-Мішель Сахут, Фредерік Теулон, Мехді Мілі, Е.Дж. Долан, Дж.К. Ван Хорн, П.С. Роуз, Р.Дж. Кемпбелл, Дж.Ф. Сінкі, Р.Л. Міллер, Л.П. Бєлих, М.З. Бор, В.В. Іванов, С.І. Кумок, Ю.С. Масленченков, Г.С. Панова, Л.С. Сахарова, О.Б. Ширінська. Внесок у дослідження зробили не лише зарубіжні учені, а й дослідники моніторингу та оцінки фінансової стабільності банків та банківської системи: вітчизняні науковці: М.І. Савлук, Л.С. Тарасевич, В.Т. Коротков, А.С. Гальчинський, М.І. Зверяков, Л.В. Кузнєцова, В.В. Коваленко, Л.В. Жердецька, Ж.М. Довгань, Н.М. Шелудько, О.Д. Заруба, Л.Н. Красавіна, Р.І. Шіллер, А.М. Мороз, М.І. Савлук, В.П. Пантелєєв, О.Д. Вовчак, О.І. Лаврушин, та С.П. Халява, Л.А. Ключко, В.В. Вітлінський, С.А. Святко, Є.В. Склеповий, В.Д. Базилевич, Л.Ю. Петриченко, В.М. Кочетков, В.М. Гальперин, О.В. Дзюблюк, законодавчі документи, нормативні положення та річні звіти Національного банку України, фінансові звіти банків, ресурси мережі Інтернет.

Досліджено фінансову стабільність банків, її сутність та визначення. Проаналізовано роль, напрями, а також, інструменти державного нагляду при забезпеченні стабільного функціонування банків. Визначені та обґрунтовані фактори, які впливають на фінансову стабільність. Розглянуті та наведені практичні рекомендації щодо можливостей розвитку та шляхів управління фінансовою стійкістю в економіці України.

Наукова новизна одержаних результатів. В роботі набули подальшого розвитку теоретичні розробки щодо оцінки факторів забезпечуючих фінансову стійкість банку. Побудовано регресійну модель, яка дозволяє оцінити вплив окреслених нами переліку факторів на фінансовий стан банку, стабільність його роботи та розвитку. Проведено оцінку за рейтинговою системою CAMELSO для Акціонерного Товариства «УКРСИББАНК», для подальшої оцінки інструментів визначення фінансової

стійкості банків. Проаналізовано стан банківської системи України на предмет накопичених дисбалансів та визначено головні негативні тенденції банківської системи на сучасному етапі розвитку.

Публікації. IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Фінансово-кредитна система: проблеми та інновації», тема наукової роботи: «Фінансово-кредитна система: проблеми та інновації», Одеса, 2019 рік.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі роботи **«ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ»** визначено, що на фінансову стійкість банку впливають не лише внутрішні, а й зовнішні фактори: економічні, фінансові, соціально-політичні. Достатність власного капіталу банку – це спроможність банківської установи покривати витрати своєї діяльності та компенсувати збитки від результатів, що виникають у процесі її здійснення, виключно за рахунок власного капіталу. Достатня частка власного капіталу створює своєрідний буфер, який дає змогу банкам залишатися платоспроможними та продовжувати свою діяльність, не зважаючи на можливі ризики й несприятливі умови на ринку. Методи та прийоми оцінки фінансової стійкості банків постійно змінюються і вдосконалюються, оскільки змінюються цілі моніторингу, розширюється перелік підходів, а також сфера їх застосування.

У другому розділі **«ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ»** здійснено аналіз банківської системи України за період 2016-2020рр., за останні роки відбулося оздоровлення банківського сектору, банки сформували достатньо резервів. Розподіл значень достатності регулятивного капіталу (H2) банків напередодні криз непрацюючими кредитами, оновили бізнес моделі. Попит населення та бізнесу на банківські послуги стрімко зростав впродовж року. Через брак якісних корпоративних позичальників з

прийнятним борговим навантаженням фін. установи розвивали споживче кредитування, а вільні кошти інвестували в державні цінні папери. Однак, в умовах мінливості кредитного ринку України, на якому розкривається і розподіляється інформація щодо якості кредитних портфелів та ступеня їх захисту від ризиків, виникає необхідність у формуванні інформації щодо фінансової стійкості банків, яка повинна адекватно відображати можливості банківської установи покривати втрати за кредитними операціями.

У третьому розділі **«МОДЕЛЮВАННЯ ЧИННИКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ»** обґрунтовано напрями підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю банків. Проаналізовано фактори, що впливають на фінансову стійкість банків, проведено взаємозв'язок. Рекомендовано аби кроками до досягнення стратегічних цілей НБУ та підвищення фінансової стійкості банківської системи став посилений ризик-орієнтований підхід як до банківського нагляду, зокрема шляхом удосконалення аналізу банківських стратегій та побудови життєздатних бізнес-моделей, посилення суворості сценаріїв щорічного стрес-тестування та підвищення контролю за операціями банків із пов'язаними особами; скорочення обсягів проблемних банківських кредитів та відновлення кредитування, шляхом розроблення чітких покрокових інструкцій до виконання, спрощення процедури стягнення застави за кредитами та заохочення розвитку вторинного ринку проблемних заборгованостей, підвищення захисту прав кредиторів на основі вдосконаленої процедури банкрутства і розширення інституту приватних виконавців, ліквідації обмежень щодо прийому землі як застави з урахуванням законодавства та формування нових інструментів розвитку кредитування, так і націленість кожного банку окремо на отримання позитивних фінансових результатів, враховуючи ризики та хеджуючи їх. Комплексна реалізація зазначених заходів забезпечить можливість ефективного реформування вітчизняної банківської системи з метою її стабілізації, що, у свою чергу, сприятиме соціально-економічному розвитку держави.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження можна зробити наступні висновки, що фінансова стійкість банків – стан банку, який характеризується збалансованістю фінансових потоків, достатністю коштів для підтримки своєї платоспроможності та ліквідності, а також рентабельною діяльністю. Фінансова стійкість банків означає постійну спроможність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі.

Фінансова стійкість банківської системи залежить від здатності кожного елемента системи, тобто комерційного банку, долати кризові ситуації, економічні шоки, впливи негативних зовнішніх та внутрішніх чинників та продовжувати ефективне функціонування, своєчасно виконувати зобов'язання та слугувати надійною та захищеною інституцією для вкладників, інвесторів та їхніх коштів.

Отже, до втрати фінансової стійкості банку може привести взаємодія між його слабкими місцями, що спричиняють крихкий початковий внутрішній фінансовий стан, та зовнішніми шоками. Макроекономічна, політична та соціальна нестабільність та шоки, що породжені ними, можуть прямо чи опосередковано – через канали фінансового зараження – обумовлювати зниження рівня фінансової стійкості окремого банку та спричиняти загрозу банкрутства в ньому. Внутрішніми слабкими місцями, що спричиняють крихкий початковий внутрішній фінансовий стан, є неефективний банківський менеджмент, який зумовлює високий рівень банківських ризиків, низьку якість активів та недостатність власного капіталу для абсорбції ризиків.

З усіх видів ризиків, притаманних банківським установам, найвагомим є кредитний ризик, оскільки від кредитування комерційний банк отримує найбільшу частку доходів. Обсяг кредитного ризику зобов'язані визначати усі кредитні організації за активними банківськими

операціями з урахуванням принципів та стандартів Базельського комітету. Для цього банками розраховуються показники ймовірності дефолту, сукупна вартість активів, схильних до ризику, питома вага можливих збитків та загальна сума кредитних втрат. Обчислення цих показників є частиною методології розрахунку мінімальної величини капіталу, необхідного для утримання банками.

Однак, варто зауважити, що за період останніх двох років і вперше з моменту настання кризи український банківський сектор демонструє рекордну прибутковість, активізацію кредитування та помітне посилення фінансової стійкості. Загалом, кредитні установи України виконують усі нормативні вимоги Нацбанку та є достатньо капіталізованими у нинішній макроекономічній кон'юктурі. Фактори, які можуть впливати на банківську систему у випадку настання кризи, це недостатньо консервативна оцінка платоспроможності клієнтів банками, короткостроковість вкладів та їх доларизація, недостатня операційна ефективність.

Останні роки знаменувалися запровадженням оновленого наглядового інструментарію, який ґрунтується на оцінці ризиків та якості управління ними (risk-based approach). Це означає, що відтепер процес оцінки банків є неперервним та здійснюваним одночасно за кожним банком, аналізуються тенденції в їхній діяльності, зокрема за допомогою співставлення ключових показників діяльності одного банку з показниками інших, що належать до спільної групи (з однаковим рівнем). Результатом даної оцінки є формування наглядової стратегії за банком, що враховує сукупність таких факторів, як: достатність (адекватність) його капіталу та ліквідності на покриття визначених 85 ризиків, життєздатність банку протягом поточного року, наявність стійкої стратегії на наступні три роки, стан корпоративного управління банку. Не менш значимою подією стало запровадження нових стандартів організації системи управління ризиками шляхом затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах. Документ передбачає більшу долученість ради банку

в своїй наглядовій функції до створення потужної культури управління ризиками, здійснення моніторингу відповідності профілю ризику, контролю за дотриманням загальних 7 принципів управління ризиками тощо. Положенням визначений перелік основних ризиків (кредитний ризик, ризик ліквідності, процентний ризик банківської книги, ринковий ризик, операційний ризик та комплаєнс-ризик), щодо яких банк має обов'язково здійснювати виявлення, вимірювання, моніторинг, контроль та звітування. Крім того, банк має здійснювати управління іншими суттєвими ризиками, на які він наражається під час своєї діяльності. Окрім того, НБУ успішно провів запровадження двох макропруденційних інструментів – обов'язкового нормативу покриття ліквідністю та коефіцієнт чистого стабільного фінансування, розробленого БКБН, котрі характеризують стійкість банку до характерних кризовим періодам короткострокових шоків ліквідності та необхідні для покриття чистого очікуваного відпливу коштів з банків упродовж тридцяти днів, зважаючи на стрес-сценарій, та гарантування стабільного довгострокового фінансування.

Багатофакторна класифікаційна система факторів впливу на фінансову стійкість банку є важливим індикатором в стабілізаційних процесах банківської системи, що є підґрунтям розвитку фінансової системи та економіки в довгостроковій перспективі. Важливим у вирішенні проблем, що спричиняють наслідки банківських криз є оперативність прийняття рішень. Так, встановивши базові та побічні причини виникнення кризи, держава повинна негайно втрутитися, для відвернення негативних наслідків, що в умовах глобалізації економіки, матимуть системний руйнівний характер банківської сфери. Проаналізувавши досвід зарубіжних країн, було виявлено, що для подолання системної банківської кризи необхідно наступне: реструктуризація банківської системи, участь Центрального банку, або виконуючих його роль органів, а також участь держави у реструктуризації, для проведення комплексної роботи і максимального усунення негативних наслідків. Однак, наскільки б вдалими не був досвід

зарубіжних країн, слід враховувати особливості розвитку економіки саме України, при цьому давати оцінку не лише загальним значенням й поняттям, а й поглиблене досліджуванням причинно-наслідковим процесам фінансової системи.

Особливе місце у рейтингуванні банків належить оцінюванню менеджменту, яке опосередковано надає оцінку усім аспектам діяльності, загальній організації управління банком та банківськими ризиками. Перелік факторів оцінки за системою CAMELSO є досить детальним, але в ньому також не відображаються всі ключові аспекти ідентифікації ризиків у процесі розвитку операцій, розширення мереж, вдосконалення підходів з вимірювання ризиків, їх моніторингу, перегляду повноважень і лімітів та контролю за дотриманням внутрішніх положень. Система оцінки не є превентивною і лише висвітлює фактичний стан менеджменту з огляду на фінансову стійкість банку на дату інспектування.

Основні проблеми банківського нагляду в Україні лежать у площині недостатнього розроблення нормативних документів і практичної реалізації їх положень. Тому подальші дослідження повинні стосуватися систем діагностики та контролю фінансового стану банку, оперативного реагування на виникнення проблем у діяльності банків, контролю за наявністю та ефективністю систем управління ризиками в банках, методики обчислення та значень обов'язкових економічних нормативів, процедур нагляду на індивідуальній і консолідованій основі, заходів щодо протидії відмиванню доходів, отриманих злочинним шляхом, недостатності правового регулювання реорганізації та ліквідації банків, зміцнення прозорості банківської діяльності, удосконалення підходів до розкриття інформації у фінансовій звітності.